

Henryk Bogacki

"Gehorsam und Aufbruch : zur Situation der katholischen Kirche und Theologie", Gerrit Cornelis Berkouwer, München 1969 : [recenzja]

Collectanea Theologica 40/3, 180-181

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

skomplikowana, wyposażona w cechy niełatwe do pogodzenia. Rozbieżne osądy Lutra najczęściej wywodzą się z jednostronnego uwzględniania poszczególnych aspektów jego osoby i działalności.

A. Brandenburg — znany teolog i redaktor kwartalnika „Catholica”, zebrał niektóre własne publikacje na temat Lutra i jego teologii oraz dodał dwa nowe studia: *Lutherforschung und postkonziliare Theologie* (s. 91—152) oraz *Luther, die alte und eine „neue” Reformation?* (s. 153—158). Pierwsze z nich stanowi próbę bilansu najnowszych badań nad Lutrem, szczególnie ożywionych z okazji obchodzonego w 1967 roku 450-lecia Reformacji. Autor przedstawia kierunki i osiągnięcia ewangelickich i katolickich badaczy.

W Kościele posoborowym widzi realizację niektórych postulatów Lutra, np. dążności do oparcia całej nauki wiary na fundamencie Pisma św., potrzeby stałego oczyszczania i odnawiania Kościoła przez Ewangelię, dowartościowanie liturgii słowa oraz wspólnego kapłaństwa. Luter doczekał się więc uznania przez teologię katolicką swych słusznych wymagań. Nadal jednak nie otrzymało jeszcze zadowolającej odpowiedzi pytanie, jak daleko sięgają rzeczywiste różnice między poglądami Lutra a nauką katolicką, choć znane są braki i jednostronności jego poglądów. Badania wykazują, że Luter był bardziej „katolicki” niż przypuszczają i uznają to teologowie katolicki i ewangelicy.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

GERRIT CORNELIS BERKOUWER, *Gehorsam und Aufbruch. Zur Situation der katholischen Kirche und Theologie*, München 1969, Chr. Kaiser Verlag, s. 191.

Dialog ekumeniczny wzmaga wzajemne zainteresowanie teologią poszczególnych wyznań chrześcijańskich. Obserwujemy intensywne badania teologii protestanckiej przez katolików, którym niestety nie odpowiada stopień uwagi poświęconej przez protestantów teologii katolickiej. Tym większe uznanie należy się stosunkowo nielicznym studiom protestanckim dotyczącym aktualnych problemów teologii i Kościoła katolickiego. G. C. Berkouwer nie jest debiutantem na tym polu. Pierwsza jego książka dotyczyła II Soboru Watykańskiego i wpływu nań nowej teologii katolickiej¹. Jednakże książka ta powstała przed zakończeniem soboru, a więc brakowało jej spojrzenia na całość jego wyników. Obecnie autor podejmuje ten sam temat już z perspektywy kilkuletniego realizowania soboru (oryginał holenderski ukazał się w r. 1968), choć uwagę swą koncentruje tylko na niektórych punktach, jakie jego zdaniem są znamienne dla charakterystyki soboru.

Sobór miał dać zaledwie tymczasowe odpowiedzi na pytania stawiane przez współczesną teologię katolicką. Kompromisowe rozwiązania nie zadowolily w pełni żadnego z kierunków teologicznych, jakie wyrażały się i konfrontowały podczas soboru. W okresie posoborowym konflikty toczą się wokół interpretacji i realizacji uchwał Vaticanum II. Jednak sobór stał się punktem wyjścia dla poszukiwania nowych rozwiązań dla problemów teologicznych i dla drażliwych zagadnień praktycznych życia kościelnego.

Berkouwer, dobrze zorientowany w teologii katolickiej, podaje ocenę wyników soboru i sposobu wykonywania jego uchwał. Pozycja postronnego

¹ G. C. Berkouwer, *Das Konzil und die neue katholische Theologie*, München 1968. Oryginał holenderski został opublikowany w r. 1964, a więc jeszcze podczas obrad soboru. Por. recenzję w *Collectanea Theologica* 39(1969) z. 3, 179—180.

obserwatora umożliwia mu sądy surowsze niż teologom katolickim. Jest bardzo uczulony na niekonsekwencje w uchwałach soboru i w urzeczywistnieniu jego postulatów. Sądzi, że centralne zagadnienia soboru będą długo stanowić przedmiot dyskusji w Kościele katolickim i pole ścierania się przeciwnych koncepcji teoretycznych i praktycznych.

Kolejne rozdziały książki dowodzą, jak trudno w praktyce pogodzić w Kościele konieczność ciągłości i niezmienności z wymogami *aggiornamento*. Tytuły rozdziałów sygnalizują tematykę: *Erneuerung und Exklusivität* (s. 11—42), *Die Kontinuität* (s. 43—81), *Ökumenische Perspektiven?* (s. 82—109), *Das Wort Gottes* (s. 110—136), *Die Autorität der Kirche* (s. 137—182). Tempo życia we współczesnym Kościele przynosi nowe wydarzenia szybko dezaktualizujące publikacje książkowe. Fakty, jakie zaszły po zakończeniu książki w r. 1968, potwierdzają jednak trafność analiz i ocen Berkouwera. Dlatego książka posiada duże znaczenie dla zrozumienia procesów zachodzących w Kościele i dla poznania oceny tych procesów przez braci odłączonych.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Rocznik Teologiczny Śląska Opolskiego, t. I, Opole 1968, Wydawnictwo św. Krzyża, s. 484.

Obok ukazujących się od kilku lat *Studiów Warmińskich* i zapoczątkowanych przed rokiem *Śląskich Studiów historyczno-teologicznych*, publikujących prace księży diecezji katowickiej z radością należy powitać periodyk naukowy ośrodka kościelnego w Opolu. Ta część ziem piastowskich, która była kolonizowana przez Niemców od XIII w., a od w. XIV musiała znieść panowanie najpierw czeskie i od połowy XVIII w. aż do r. 1945 — pruskie, zajmuje w dziejach narodu i Kościoła szczególne stanowisko. Ludność polska religii katolickiej mieszkała tu zawsze w zwartej masie. Jeszcze w r. 1929 statystyka niemiecka notowała musiała na tym terenie język polski w 25 dekanatach i w 246 parafiach. Podano przy tym „język polski i niemiecki” czyli polski wśród większości mieszkańców-katolików w 132 parafiach, „język niemiecki i polski” czyli polski u mniej niż połowy wiernych w 110 parafiach oraz w 4 parafiach — wyłącznie język polski¹. Z tego względu Opolszczyzna zasługuje, aby tamtejsza wyższa uczelnia teologiczna, która jest spełnieniem postulatów społeczeństwa polskiego wysuwanych już w r. 1930, prowadziła badania nie tylko z zakresu wykładanych dyscyplin, ale też nad przeszłością polską i kościelną tego regionu i publikowała ich wyniki w odrębnym periodyku.

Pierwszy tom obejmuje prace 17 autorów. 13 z nich prowadzi wykłady w seminarium duchownym diecezji opolskiej. Dochodzi 1 ksiądz diecezjalny, 1 zakonnik i 2 siostry zakonne z tego terenu.

Po wstępie *Od Redakcji* zawierającym 2 fotokopie ulotek wyborczych z 1930 roku domagających się utworzenia diecezji z biskupem—Polakiem oraz polskiej akademii duchownej w Opolu, otwiera I tom dzieło Bartłomieja Steina z początku XVI w. *Silesiane terre succincta descriptio*. Wstęp, tłumaczenie i komentarz opracował ks. Franciszek Ilkó w-Gołąb (s. 11—60). Wstęp jest wnikliwy i krytyczny. Tłumaczenie poprawne. Autor wprowadził do tekstu polskiego tytuły i podtytuły i podzielił zbyt długie zdania łańskie. Tekst dzieła wzięty jest z edycji H. Markgrafa z 1901 r. opartej na kopii z bi-

¹ *Real-Handbuch des Bistums Breslau*, II. Teil: *Historisch-statistische Übersicht*, Breslau 1929, 492.